

ВНЗ „УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ”

ЖДАНЮК АННА ВАСИЛІВНА

УДК: 378.159.9

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ЗАПОБІГАННЯ
КОНФЛІКТАМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дніпро – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Кожушко Світлана Павлівна,
ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”,
завідувач кафедри міжнародного туризму, готельно-
ресторанного бізнесу та мовної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Яворська Галина Харлампіївна,
Міжнародний гуманітарний університет МОН
України, завідувач кафедри педагогіки та
психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Беспарточна Олена Іванівна,
Кременчуцький національний університет імені
Михайла Остроградського МОН України,
доцент кафедри психології, педагогіки та
філософії.

Захист відбудеться 8 листопада 2018 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.120.02 у ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18, зал засідань вченої ради (А 305).

З дисертацією можна ознайомитись на сайті www.duan.edu.ua та у бібліотеці ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.

Автореферат розісланий 8 жовтня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.В. Лебідь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Українське суспільство нині рухається шляхами складних перетворень, вибудовуючи правову систему, реформуючи законодавство, збільшуючи соціальну значущість юриспруденції, що потребує проведення відповідних реформ в юридичному корпусі держави. У зв'язку з цим перед сучасною системою сучасного вищої освіти постають завдання щодо вдосконалення підготовки майбутнього фахівця-юриста відповідно до його фундаментальної ролі – утвердження верховенства права через захист прав і свобод особистості. Певні кроки в цьому напрямі вже здійснюються: впроваджуються інноваційні технології навчання, нова система оцінювання, вводяться нові навчальні дисципліни, модернізуються освітньо-кваліфікаційні рівні тощо. Проте досі українська система юридичної освіти, правозастосовча та правоохоронна практика скеровують юриста на суто правову підготовку, недооцінюючи та не враховуючи потенціал психології та конфліктології.

Використання знань з конфліктології у професійній діяльності юристів, яка, на відміну від діяльності фахівців інших соціономічних професій, спрямована на запобігання та вирішення соціальних конфліктів та різного роду протиріч, стає необхідною умовою формування професійної майстерності правознавця, сприяє розробці нових шляхів та відмові від застарілих недійових правових механізмів запобігання та розв'язання юридичних конфліктів та суперечок. Це зумовлює необхідність синтезу можливостей теорії права, соціології, психології, медіації, правознавства, конфліктології та інших наук з метою підготовки фахівців відповідного профілю з високим рівнем готовності до запобігання конфліктам у професійній діяльності, компетентної реалізації професійних завдань в умовах конфліктного професійного середовища, здатних реалізовувати ефективні стратегії, тактики, механізми запобігання конфліктам та їх вирішення, володіти навичками конфлікт-менеджменту та конфлікт-консалтингу.

Сучасний етап розвитку теорії та практики правової конфліктології ґрунтується на досвіді видатних мислителів минулого. Перші спроби дослідження соціального конфлікту як одного з основних елементів суспільної реальності, що виступає безпосереднім джерелом і механізмом її змін, було зроблено у працях філософів Стародавнього Китаю (Конфуцій, Лао-цзи, Мо-цзи, Шан Ян, Хан Фей), Стародавньої Індії (Сіддхартха, Каутілья), Стародавньої Греції та Риму (Фалес, Піттак, Періанд, Біант, Солон, Клеобул, Хілон, Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель, Сенека, Епікет та ін.), епохи Відродження та Нового часу (Ф. Бекон, Ж. Боден, Ж.-Ж. Руссо, Т. Гоббс, Дж. Локк, І. Кант, Гегель та ін.). Поштовхом до створення конфліктології як окремої галузі знань стало вчення Ч. Дарвіна про біологічну еволюцію та погляди К. Маркса і Ф. Енгельса щодо конфлікту у системі правовідносин як безкомпромісного зіткнення між полярно протилежними позиціями антагоністичних класів.

З другої половини ХХ ст. відбувається зміна спрямування теорії конфлікту у бік його соціального аспекту. Цій темі присвячено праці Л. Козера, Р. Дарендорфа, Дж. Бернарда, Д. Галтунга, А. Рапопорта та ін.

За часів Радянського Союзу в Україні конфліктологічна проблематика в системі правовідносин була забороненою темою для всіх суспільних наук. Пошуки у означеному напрямі розпочалися після набуття нашою державою незалежності. З'явилися перші вітчизняні наукові праці, підручники та навчальні посібники, в яких досліджуються загальнотеоретичні та спеціальні аспекти конфліктологічної проблематики (І. Бекешкіна, А. Гірник, А. Ішмуратов, Г. Ложкін, Н. Пов'якель, М. Пірен та ін.).

На сьогодні науковці глибоко вивчають проблему конфліктної взаємодії за такими напрямками: визначення сутності конфлікту й основних понять, які його описують, типології конфліктів, причин та чинників, що їх детермінують (Г. Антонов, А. Анцупов, О. Бандурка, Ф. Бородкін, І. Ворожейкін, А. Гірник, А. Дмитрієв, С. Ємельянов, О. Зінчина, А. Ішмуратов, М. Кашапов, М. Коряк, М. Міріманова, М. Пірен, Л. Цой та ін.); виявлення зв'язку конфліктів з проблемами професіоналізації особистості (С. Баникін, Г. Болтунов, Н. Берегов, І. Ващенко, О. Денисов, Т. Дзюба, О. Єфімова, К. Зайцев, Д. Івченко, Л. Карамушка, І. Козич, Н. Коломінський, Ю. Костюшко, М. Коростелін, В. Лазарева, А. Лукашенко, О. Лукашенок, К. Маркарова, Н. Самсонова, Н. Серебровська, І. Устинов, Л. Цой, О. Щербакова та ін.); теорія та практика управління конфліктами різної спрямованості, зокрема вивчення стратегій розв'язання, умов запобігання таким конфліктам і рекомендації щодо конструктивного їх вирішення (А. Кіссе, І. Сорока, М. Тельник, С. Тихонюк, Є. Тонков), дослідження конфлікт-менеджменту (F. Glasl, Л. Цой), запобігання мобінгу (L. Vanioerek, N. Devenport, H. Leymann, K. Lorenz, Є. Батаєва, О. Демидович та ін.).

Різні аспекти професійно-правової діяльності майбутніх юристів проаналізовано у працях таких дослідників, як В. Аврамцев, І. Біочинський, О. Бовдир, І. Горлинський, А. Жалінський, Н. Кожем'яко, А. Кучерявий, Е. Нігматуліна, В. Пермінова, О. Половнева, О. Пономарьов, Н. Руколянська, О. Чорнобай та ін. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх юристів репрезентовано у працях таких науковців, як О. Бандурка, І. Бризгалов, Ю. Бойко, О. Денищик, О. Котикова, Л. Насіленко, О. Прохоренко, В. Савіщенко, Г. Яворська. Окремі питання компетентності юриста висвітлено у наукових розвідках таких дослідників, як А. Білоножко, Ю. Занік, О. Кобець, Н. Кожем'яко, М. Криський, С. Пелипчук, В. Рижиков, С. Сливка, Г. Федорчук, М. Ценко, С. Циганій, Б. Чупринський.

Вивченням проблеми участі юристів у медіації займалися О. Аллахвердова, Д. Давиденко, С. Калашнікова, О. Карпенюк, Г. Козирев, А. Ліпнінський, О. Лук'яновська, Г. Мета, М. Пель, А. Понасюк, Г. Похмелкіна, М. Семеняко, Ц. Шамлікашвілі. Серед зарубіжних науковців на особливу увагу заслуговують дослідження таких авторів, як N. Alexander, G. Eisenkopf, R. Faulkner, C. Haselgrove-Spurin, G.R. Thomas, L. Fuller, P. Kotite, J.A. Mirimanoff, F. Courvoisier, L.L. Riskin, E.M. Runesson, M-L. Guy, S.Silbey, J.A. Wall, K.R. Holley. Українські вчені також долучилися до розгляду проблемних питань медіативної технології, зокрема цей аспект конфліктології розглядали О. Беліков, О. Белінська, Є. Бершеда, Н. Бондаренко-Зелінська,

С. Васильчак, А. Гаврилішин, Л. Гола, С. Демченко, Г. Єрмоєнко, В. Землянська, Ю. Мікітін, Т. Подковенко, Ю. Притика, В. Рєзнікова.

Однак, у сучасній вітчизняній теоретико-правовій літературі майже немає комплексних праць, присвячених вивченню феномену правового конфлікту, конфліктологічної компетентності юристів, підготовки правознавців до запобігання конфліктам та їх вирішення у професійній діяльності. Водночас багато питань, дотичних до цієї проблематики, розглядають у філософії права, соціології, галузевих юридичних науках. У цьому контексті заслуговують на увагу доробки П. Астахова (юридичні конфлікти та сучасні форми їх вирішення), В. Баєва (соціокультурні підстави права та його виховна функція: методологічно-правовий аспект), С. Бобровник (компроміс і конфлікт у праві), М. Васягіної (профілактика юридичного конфлікту як багаторівневий процес), Л. Герасіної (проблеми правової конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз), Н. Грішиної (психологія конфлікту), С. Гусарева (юридична деонтологія), В. Жеребіна (проблеми правової конфліктології), В. Кривцової (юридичний конфлікт як феномен правової дійсності), К. Маркарової (формування конфліктологічної компетентності майбутніх юристів у процесі професійної підготовки у виші), С. Судакової (технологія запобігання юридичним конфліктам), Ю. Тодики (державно-правова конфліктологія), Н. Свиридюк (філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста), Н. Семенової (конфліктна юридична діяльність), О. Сенік (загальна теорія правового конфлікту), Т. Худойкіної (юридична конфліктологія).

Аналіз результатів теоретичних напрацювань учених щодо практичного досвіду підготовки майбутніх правознавців до професійної діяльності дозволив виявити низку *суперечностей* між:

- процесами стрімкої інтеграції України до світового соціально-правового простору, розширенням професійних та культурних зв'язків і зростанням конфліктологічності професійного середовища;

- соціальними очікуваннями суспільства й об'єктивною потребою юридичної практики у правознавцях, здатних до запобігання професійним конфліктам, та недостатнім рівнем їхньої конфліктологічної підготовки;

- значним потенціалом процесу професійної підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності та нерозробленістю моделі підготовки зазначеної категорії фахівців до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична й практична розробленість та виявлені протиріччя зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **„Підготовка майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання і кафедри педагогіки та психології ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”, проведених у межах комплексних наукових тем: „Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в

умовах інтеграції до світового освітнього простору” (державний реєстраційний номер 0112U002287) і „Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції” (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему дисертації затверджено вченою радою ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” (протокол № 1 від 12 лютого 2016 р.).

Об’єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Предмет дослідження – модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Гіпотеза дослідження. Успішність підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності забезпечується моделлю, спрямованою на формування мотиваційно-ціннісного, змістово-теоретичного, процесуально-практичного та особистісного компонентів готовності до зазначеного виду діяльності, що складається з цільового, змістово-організаційного, рефлексивно-аналітичного та оцінювально-коригувального блоків, передбачає реалізацію підготовчого, навчального, операційного та практичного етапів, гармонійне поєднання навчальної, позанавчальної діяльності та виробничої практики, що покликані забезпечити самореалізацію майбутніх фахівців у різновидах професійно спрямованої діяльності щодо запобігання конфліктам.

Для досягнення поставленої мети та перевірки гіпотези сформульовано такі **завдання** дослідження:

1. На підставі аналізу філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури визначити теоретичні засади підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

2. Обґрунтувати сутність, структуру, критерії й рівні сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

3. Теоретично обґрунтувати, розробити модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

4. Здійснити експериментальну перевірку ефективності моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

5. Розробити комплекс навчально-методичних матеріалів для викладачів вишів щодо підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Теоретико-методологічні основи дослідження становлять: філософські положення про єдність теорії та практики, взаємозумовленість та взаємозв’язок об’єктивних та суб’єктивних чинників розвитку особистості; положення системного (В. Афанасьєв та ін.), діяльнісного (О. Леонт’єв, С. Рубінштейн та ін.), особистісно орієнтованого (Є. Бондаревська, С. Кульневич та ін.), синергетичного (А. Самодрін та ін.), контекстного (А. Вербицький та ін.), технологічного (І. Прокопенко та ін.) підходів; концептуальні положення психологічних теорій

конфлікту (Д. Бернард, М. Дойч, К. Левін, Р. Фішер, У. Юрі та ін.); положення теорії управління конфліктами (Л. Карамушка, Б. Хасан та ін.); концептуальні ідеї теорії та практики запобігання конфліктам (А. Анцупов, Ф. Бородкін, А. Ішмуратов, М. Коряк, Г. Ложкін, М. Пірен та ін.); конфлікт-менеджменту (F. Glasl, Л. Цой та ін.), запобігання мобінгу (С. Батаєва, О. Демидович, L. Vaniosek, N. Devenport, H. Leumann, K. Lorenz та ін.), медіації у професійних конфліктах (О. Беліков, А. Гаврилішин, Л. Гола, Г. Єрмоєнко, В. Землянська, Т. Подковенко, Ц. Шамлікашвілі, G. Eisenkopf, R. Faulkner, L. Fuller, J. Mirimanoff, J.A. Wall та ін.); положення теорії емоційного інтелекту (R. Bar-On та ін.); теоретичні засади професійної освіти, особистісно орієнтованої освітньої парадигми (Н. Волкова та ін.), формування готовності до професійної діяльності (К. Дурай-Новакова, М. Д'яченко, Л. Кандибович, В. Сластьонін та ін.); теорія та практика підготовки фахівців у галузі юриспруденції (В. Аврамцев, О. Бандурка, О. Беспарточна, І. Бризгалов, І. Біючинський, А. Жалінський, О. Котикова, М. Криський, О. Чорнобай, С. Циганій, Г. Яворська та ін.).

Для досягнення мети й реалізації завдань дослідження використано комплекс таких **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння, аналогія, зіставлення – для з'ясування стану розробленості проблеми, визначення ключових понять дисертаційної роботи; узагальнення та систематизація концептуальних теоретичних положень, навчальних програм, моделювання – для розробки та обґрунтування моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності; *емпіричні*: анкетування, тестування, спостереження, бесіда, методи експертних оцінок, самооцінки – для виявлення рівня сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) з метою перевірки гіпотези дослідження; *методи математичної статистики* – для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося протягом 2015–2018 рр. на базі ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Харківського національного університету внутрішніх справ, Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Університету митної справи та фінансів. До експериментальної роботи було залучено 286 студентів і 18 викладачів закладів вищої освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* науково обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності на підставі системного, діяльнісного, синергетичного, особистісно орієнтованого, контекстного, технологічного підходів, що містить такі блоки: цільовий (мета, завдання, методологічні засади, принципи); діагностичний (попередня діагностика рівня сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності); змістово-організаційний (етапи, зміст, форми й технології підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній

діяльності); рефлексивно-аналітичний (аналітико-оцінювальна, пошуково-практична діяльність; рефлексія власних досягнень у професійному й особистісному зростанні; самодіагностика, самокоригування); оцінювально-коригувальний (перевірка отриманих результатів); *удосконалено* форми, методи та засоби підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності у процесі формування досліджуваної готовності; *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність понять „готовність майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності”, „модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності”, структуру, критерії, показники й рівні готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, що може бути також застосована як основа для моделювання відповідного процесу для студентів вищів інших напрямів; модифіковано зміст навчальних дисциплін „Вступ до юриспруденції”, „Історія України: державно-правовий контекст”, „Юридична деонтологія”, „Юридична психологія”, скориговано їхні цільові орієнтири; розроблено програму та навчально-методичне забезпечення спецкурсу „Основи правової конфліктології”; сформовано банк проблемних ситуацій правової спрямованості; дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності; розроблено програму діяльності дискусійного клубу „Правознавець майбутнього”.

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти різного рівня акредитації, у системі післядипломної професійної освіти юристів, а також у самоосвітній діяльності студентів.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” (довідка про впровадження № 1987/3 від 22.12.2017 р.), Харківського національного університету внутрішніх справ (акт про впровадження від 14.02.2018 р.), Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (акт про впровадження № 2392|1 від 26.02.2018 р.), Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (акт про впровадження № 337 від 28.12.2017 р.), Університету митної справи та фінансів (акт про впровадження № 10-34/01/235 від 01.03.2018 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на наукових, науково-практичних та науково-методичних конференціях: *міжнародних*: „Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства” (Харків, 2017), „Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці” (Київ, 2017), „Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні

та світі” (Одеса, 2017), „Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії і практики” (Київ, 2017), „Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні” (Львів, 2017), „Наукова дискусія: питання педагогіки та психології” (Київ, 2017); *всеукраїнських*: „Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи” (Дніпро, 2017, 2018), а також обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та психології, звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Університету імені Альфреда Нобеля (2016–2018 рр.).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено у 18 публікаціях, з них 9 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному виданні, 8 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (418 найменувань, у тому числі 24 іноземними мовами), 17 додатків на 71 сторінці, 30 таблиць, 15 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 343 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об’єкт, предмет, мету й завдання роботи; описано теоретичні засади, методи дослідження; конкретизовано наукову новизну; розкрито практичне значення здобутих результатів; подано відомості про апробацію, публікації та структуру дисертації.

У першому розділі – **„Теоретичні засади підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності”** – розкрито філософські, соціологічні, психологічні, педагогічні, юридичні витоки теорії конфліктів, особливості конфліктологічного характеру професійної діяльності юриста, визначено сутність готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, здійснено її структурно-критеріальний аналіз.

На підставі аналізу наукових положень конфліктології (І. Бекешкіна, А. Гірник, А. Ішмуратов, Г. Ложкін, Н. Пов’якель, М. Пірен та ін.), юридичної конфліктології (С. Бобровник, Л. Герасін, В. Жеребін, В. Кривцова, В. Криволапчук, В. Панов, Н. Свиридчук, Ю. Тихомиров та ін.), особливостей конфліктогенних чинників у професійній діяльності юриста визначено поняття „правовий конфлікт” як зіткнення протилежно спрямованих, несумісних позицій сторін, що базується на правовому протиріччі, розв’язати яке можливо за допомогою правових засобів із застосуванням як формальних, так і неформальних процедур (переговорів).

Встановлено, що професійна юридична діяльність, незалежно від спеціалізації (адвокатська, слідча, нотаріальна, суддівська, прокурорська), *по-перше*, має специфічні конфліктологічні риси, що відрізняють її від інших соціономічних професій, *по-друге*, являє собою складну соціальну

систему, яка поєднує різних суб'єктів професійної взаємодії, що мають між собою правові відносини, *по-третє*, така діяльність спрямована на запобігання й вирішення різного роду правових конфліктів та соціальних протиріч.

У дослідженні наведено кореляцію поняття „запобігання конфліктам” із суміжними поняттями: „профілактика конфліктів”, „превенція конфліктів”. Поняття „запобігання конфліктам” презентується як різновид специфічної діяльності, що здійснюється фахівцями у галузі юриспруденції на глобальному, локальному, індивідуальному рівнях у межах їх компетенції, яка спирається на принципи законності, демократизму і гласності, гуманізму, наукової обґрунтованості, спрямована на проведення запобіжних заходів щодо прогнозування та профілактики виникнення конфліктних чинників, умов, причин, поведінки у правовій сфері.

Встановлено етапи та стадії здійснення запобіжної діяльності майбутнього юриста. На етапі прогнозування виділено: *пошуково-діагностичну стадію*, на якій відбувається діагностика соціальних протиріч (об'єктів, процесів) та обґрунтовується припущення про можливість виникнення та розвиток правових конфліктних ситуацій; *орієнтувально-прогностичну стадію*, що пов'язана з прогнозуванням майбутніх станів конфліктних юридичних ситуацій за умов відсутності превентивних заходів, які здатні змінити або відкоригувати негативні тенденції у правовій сфері; *юридично-проектну стадію*, яка спирається на прогностні розробки та результати емпіричних досліджень та визначає „поле вибору” обґрунтованих варіантів превентивних заходів.

Профілактика правових конфліктів, як другий етап запобіжної діяльності, представлена такими стадіями: *програмно-планова* (передбачає вибір найбільш раціонального варіанта проекту профілактичної діяльності, який згідно з метою складається з планування превентивних заходів, етапів реалізації визначених дій, суб'єктів, термінів, методів, ресурсозабезпеченості, очікуваних результатів); *практична*, що пов'язана з упровадженням проекту запобіжних заходів та виконанням нормативних рішень; *контрольно-коригувальна* (узагальнення результатів виконання профілактичних дій, прийняття рішення про доцільність розробки коригувальних заходів).

На підставі аналізу наукових праць (С. Бобровник, Л. Герасіна, К. Дурай-Новакова, М. Д'яченко, В. Іванов, Л. Кандилович, В. Кривцова, М. Панов та ін.) визначено ключове поняття дослідження „*готовність до запобігання конфліктам*” як інтегративне новоутворення особистості, що характеризується стійкою мотивацією й налаштованістю на безконфліктну взаємодію під час виконання професійних функцій; високим рівнем оволодіння теоретичними конфліктологічними знаннями й сформованістю практичних умінь, необхідних для запобігання конфліктам у професійній діяльності, що є базисом для формування конфліктологічної компетентності фахівця.

Визначено сукупність умінь, необхідних для здійснення запобіжної діяльності: діагностично-прогностичні, які спрямовані на розкриття сутності явищ, що характеризують внутрішній стан об'єктів (суб'єктів, процесу) шляхом багатостороннього їх обстеження із застосуванням спеціальних засобів і методів, та обґрунтування припущення про виникнення й розвиток конфліктної ситуації; конструктивно-проективні, що пов'язані з практичними діями та прийомами, які використовуються для генерації та коригування концепцій і способів сприйняття, спрямованих на розробку проектів (планів) запобіжної діяльності; інтерактивні, які спрямовані на координування, організацію та регулювання взаємодії учасників правового конфлікту, забезпечення діалогічного характеру їх взаємовідносин, досягнення взаєморозуміння, реалізацію конструктивних тенденцій запобігання конфліктним ситуаціям.

Критеріями сформованості готовності до запобіганням конфліктам визначено: *мотиваційний* (потреба особистості у безконфліктній взаємодії; усвідомлення значущості превентивної діяльності; оптимальне співвідношення компонентів мотиваційного комплексу), *гносеологічний* (повнота та міцність засвоєння студентами системи знань, необхідних для успішної роботи із запобіганням конфліктам у професійній діяльності), *операційний* (рівень володіння сукупністю умінь запобігання конфліктам: діагностично-прогностичні, конструктивно-проективні, інтерактивні, рівень їх застосування у різновидах навчальної, професійно спрямованої діяльності, ставлення до моделювання різноманітних конфліктних ситуацій, послуговування стратегіями й тактиками запобігання конфліктам), *особистісний* (ступінь сформованості емоційного інтелекту, рефлексивних умінь, переважання виду копінг-стратегії у конфліктних ситуаціях). Також визначено показники та рівні сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам (низький, середній і високий).

Результати теоретичного аналізу проблеми формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності стали основою для подальшої дослідно-експериментальної діяльності щодо розробки та впровадження моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

У другому розділі – **”Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності”** – теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, конкретизовано її реалізацію, наведено результати експериментальної перевірки.

На підставі аналізу наукових розвідок з проблем моделювання (М. Амосов, П. Анохін, Н. Волкова, К. Гнезділова, О. Матвієнко та ін.) розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, яка являє собою єдність таких блоків: цільового, діагностичного, змістово-організаційного, рефлексивно-аналітичного, оцінювально-коригувального (рис. 1).

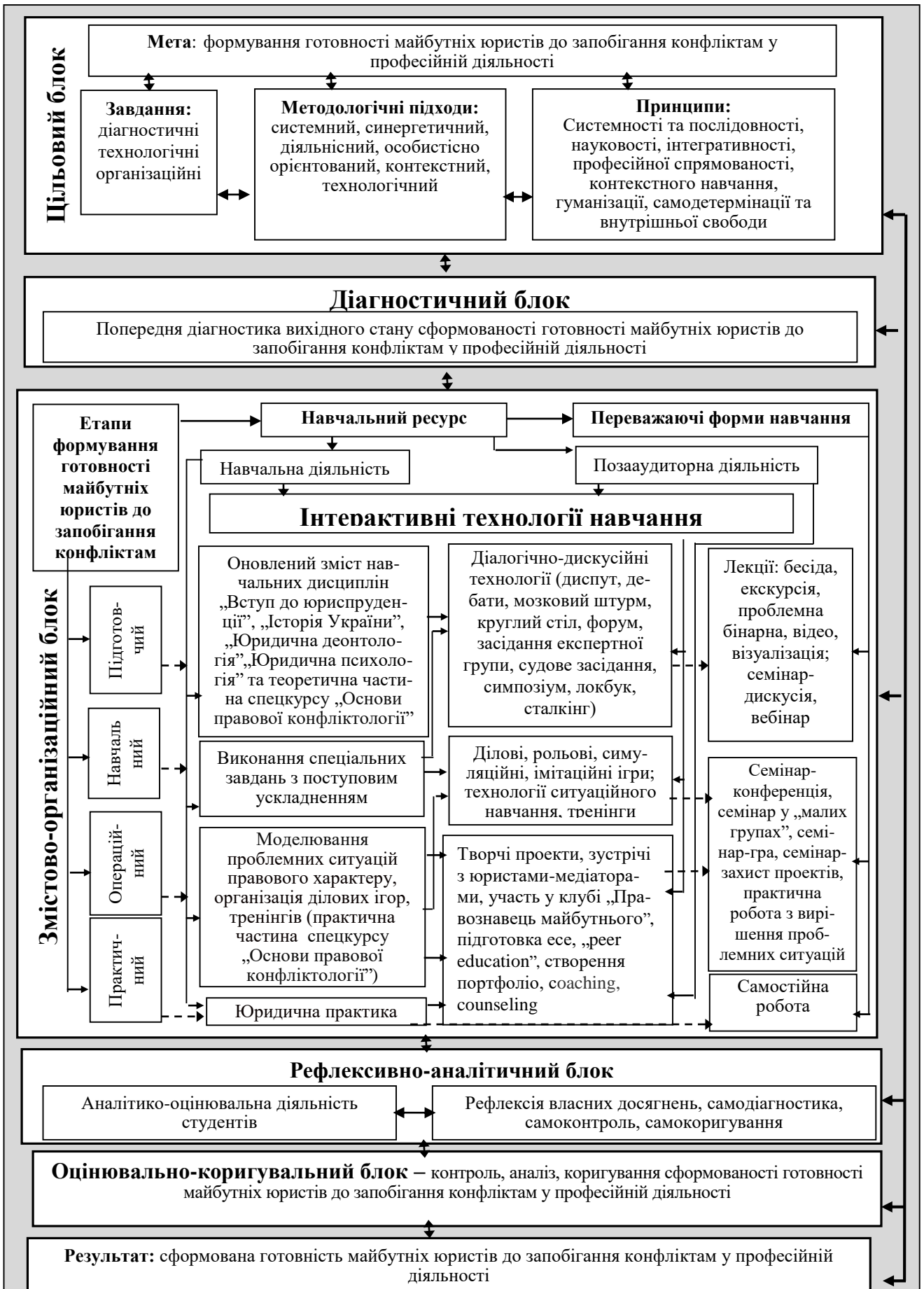

Рис. 1. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності

У межах поданої моделі визначено її *мету* (формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності) та *завдання* (*діагностичні*: проведення діагностичного зрізу з метою з'ясування наявного рівня сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності за мотиваційним, гносеологічним, організаційним та особистісним критеріями; *технологічні*: реалізація розробленої моделі протягом навчання майбутніх юристів у закладах вищої освіти, яка передбачає проектування освітнього процесу, що сприяє ефективному формуванню готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, набуттю особистістю значущого превентивного досвіду; *організаційні*: спрямування діяльності викладачів та кураторів на створення позитивного емоційного фону, атмосфери емоційного натхнення, творчості; актуалізацію потреби студентів у самопізнанні, самореалізації у різновидах професійно спрямованої діяльності). Обґрунтовано *методологічні підходи* (системний, діяльнісний, синергетичний, особистісно орієнтований, контекстний, технологічний) та *принципи* (системності та послідовності, науковості, інтегративності, професійної спрямованості, контекстного навчання, гуманізації, самодетермінації та внутрішньої свободи особистості) формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Діагностичний блок моделі призначено для визначення вихідного стану сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності. *Змістово-організаційний блок* охоплює систему знань, умінь та досвіду професійно-превентивної діяльності, передбачає поетапний перехід від навчальної через квазіпрофесійну до професійної діяльності майбутніх фахівців.

Метою *підготовчого етапу* є формування теоретичних знань студентів про сутність, зміст, структуру та значущість професійно-превентивної діяльності майбутніх юристів і стимулювання подальшого розвитку їхніх мотивів щодо опанування цим видом діяльності. Основу цього етапу становив скоригований зміст навчальних дисциплін „Вступ до юриспруденції”, „Історія України: державно-правовий контекст”, „Юридична деонтологія”, „Юридична психологія” та авторський спецкурс „Основи правової конфліктології”.

На другому – *навчальному етапі* – відбувається усвідомлення студентами мети виконання превентивних дій, осмислення їх операційного складу на ґрунті алгоритмізованих дій, що потребує виконання майбутніми фахівцями відповідних вправ та нескладних завдань із вичерпними умовами, основною метою яких є засвоєння дій, спроектованих викладачем. Завдання, які пропонуються студентам, поступово ускладнюються від дій за зразком, аналогією, алгоритмом до дій, що призводять до теоретичного відкриття або постановки нової проблеми, самостійного прогнозування виникнення конфліктних ситуацій та розробки дій щодо їх запобігання за певною алгоритмічною послідовністю.

Третій – *операційний етап* – має дослідно-евристичний характер та спрямовується на застосування студентами умінь запобігання конфліктам для вирішення проблемних ситуацій та завдань, перенесення наявних знань на нові об'єкти (явища, процеси), вироблення навичок здійснення професійно-превентивної діяльності залежно від обставин, що передбачає апробацію різних стратегій та запобіжних тактик, винайдення лінії поведінки у різноманітних конфліктологічних ситуаціях правової спрямованості, підвищення в майбутніх фахівців здатності до вияву особистісної позиції та аргументації власної думки. Завдання операційного етапу реалізовувалися завдяки використанню ігрових технологій, технологій ситуаційного навчання, проектної технології, тренінгів, методів коучингу (*coaching*), індивідуальних бесід (*counseling*) та ін.

Четвертий етап – *практичний* – має дослідно-творчий характер та передбачає застосування умінь запобігання конфліктам у практичній діяльності юриста в умовах проходження професійно-юридичної практики, яка включає спостереження за діяльністю юриста, виявлення особливостей його превентивної діяльності у межах конкретної установи, закладу; складання психолого-педагогічної характеристики юриста з урахуванням особливостей його професійної діяльності; підготовку й проведення дослідження та, відповідно, складання, реалізацію та коригування планів і програм превентивної діяльності у конфліктогенному професійному середовищі.

У процесі формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності доведено ефективність таких технологій навчання: *діалогічно-дискусійні* (діалог, дискусія, круглий стіл, засідання експертної групи, симпозіум, дебати, мозковий штурм та ін.), *інформаційно-комунікаційні* (чат, телекомунікаційний проект, вебінар та ін.), *ситуаційного навчання* (моделювання проблемних ситуацій, case-study, ситуаційні вправи), *ігрові* (ділові, рольові, симуляційні, імітаційні). Протягом усіх етапів формування відповідної готовності вагомого значення набуває активна участь студентів у різних формах *позааудиторної роботи* (дискусійний клуб „Правознавець майбутнього”, зустрічі з юристами-медіаторами, написання есе, підготовка творчих проектів, „peer education”, coaching, counseling, створення портфоліо).

Рефлексивно-аналітичний блок спрямовано на аналіз та оцінювання студентами власної превентивної діяльності в обраній галузі; стимулювання їх до самоаналізу й самооцінки цієї діяльності. Показана доцільність послугування такими технологіями, як портфоліо, наукові консультації, технології сталкінгу, локбуку.

Реалізація завдань *оцінювально-коригувального блоку* передбачає контроль, аналіз, моніторинг, самодіагностику, самокорекцію готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам. Результатом впровадження запропонованої моделі є сформованість компонентів досліджуваної готовності.

Педагогічний експеримент проводився у ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”, Харківському національному університеті внутрішніх справ, Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, Національній академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Університеті митної справи та фінансів зі студентами II–IV курсів, що навчаються

за спеціальністю 081 „Право” (контрольна група (КГ) – 150 студентів, яка працювала за традиційною навчальною програмою та експериментальна група (ЕГ) – 136 студентів, де було апробовано модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності). До експерименту також було залучено 18 викладачів.

Ефективність реалізації моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності відображає динаміка рівнів сформованості готовності студентів до запобігання конфліктам (табл. 1).

Таблиця 1

**Зміна рівнів сформованості готовності до запобігання конфліктам
у студентів контрольної та експериментальної груп**

Рівень	Етап							
	Констатувальний				Контрольний			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Низький	70	46,5	65	47,6	59	38,9	20	14,3
Середній	56	37,5	51	37,4	64	42,7	66	48,6
Високий	24	16,0	20	15,0	27	18,4	50	37,1

На основі зіставлення отриманих результатів, їх кількісного й якісного аналізу виявлено, що реалізація моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності зумовила суттєві статистично значущі зміни у рівні сформованості кожної складової готовності до запобігання конфліктам й досліджуваного феномену в цілому.

За результатами контрольного етапу експерименту в ЕГ виявилися позитивні якісні зміни у формуванні в майбутніх юристів готовності до запобігання конфліктам. На констатувальному етапі в ЕГ було лише 15,0% студентів (20 осіб), які мали високий рівень сформованості готовності до запобігання конфліктам, на кінець формувального етапу експерименту їх відсоток становив 37,1% (50 осіб); позитивна динаміка у 22,1% засвідчила перехід студентів на більш високий рівень сформованості такої готовності. Відповідно за результатами дослідження виявлено зменшення кількості студентів ЕГ, що мали низький рівень сформованості готовності до запобігання конфліктам до 14,3%. Розбіжність між показником зазначеного рівня на констатувальному та контрольному етапах експерименту становить 33,3 проти 7,6% у студентів КГ.

Статистична значущість отриманих результатів підтверджена за допомогою апарату дисперсійного аналізу (F-критерій Фішера), коефіцієнта кореляції Пірсона.

Досягнута мета дослідження, вирішені завдання та підтверджена гіпотеза є підставою для формулювання таких **загальних висновків**:

1. На підставі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблематики розкрито методологічні та теоретичні засади підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, основу яких становлять: історико-філософські погляди вчених-мислителів та доробки сучасних

науковців щодо розвитку уявлень про сутність, ознаки, типи конфліктів у системі правовідносин; наукові праці, в яких охарактеризовано методологічні підходи та визначено критерії класифікації правових конфліктів і які репрезентують конфліктологічний характер професійної діяльності юриста, що відрізняє її від інших видів діяльності фахівців соціономічних професій; дослідження, в яких конкретизовано такі дефініції дослідження, як „підготовка”, „професійна підготовка фахівців”, „підготовка до запобігання конфліктам”; результати наукових розвідок, що висвітлюють проблему готовності майбутніх фахівців до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

2. Готовність майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності визначено як інтегративне новоутворення особистості, що характеризується стійкою мотивацією й налаштованістю на безконфліктну взаємодію під час виконання професійних функцій; високим рівнем оволодіння теоретичними конфліктологічними знаннями і сформованістю практичних умінь, необхідних для запобігання конфліктам у професійній діяльності, що є базисом для формування конфліктологічної компетентності фахівця. Зазначена інтегративна характеристика відображає усвідомлення майбутніми юристами значущості превентивної діяльності, володіння повною мірою здобутими знаннями в галузі правової конфліктології, визначає сформовану сукупність умінь (діагностико-прогностичні, конструктивно-проективні, інтерактивні) та розвинуті особистісні якості (емоційний інтелект, копінг-стратегії, рефлексивність). Така готовність є складовою готовності до професійної діяльності, потребує постійного розвитку і вдосконалення у майбутній професійній діяльності.

Обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності: *мотиваційний* (значущість та потреба у набутті конфліктологічних знань та умінь правового характеру), *гносеологічний* (повнота та характер засвоєння конфліктологічних знань), *операційний* (рівень володіння сукупністю превентивних умінь: діагностико-прогностичні, конструктивно-проективні, інтерактивні), *особистісний* (рівень сформованості рефлексії, емоційного інтелекту, копінг-стратегії). Висвітлено сутність рівнів сформованості досліджуваної готовності (низький, середній та високий), розкрито їх змістове наповнення.

3. Теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, яка ґрунтується на системному, діяльнісному, синергетичному, особистісно орієнтованому, контекстному, технологічному підходах та принципах формування зазначеної готовності: системності та послідовності, науковості, інтегративності, професійної спрямованості, контекстного навчання, гуманізації, самодетермінації та внутрішньої свободи. Охарактеризовано такі блоки моделі: цільовий (забезпечення сформованості у майбутніх юристів готовності до запобігання конфліктам), діагностичний (проведення попередньої діагностики вихідного стану сформованості зазначеної готовності), змістово-організаційний (його основу становить оновлений зміст дисциплін „Вступ до юриспруденції”,

„Історія України: державно-правовий контекст”, „Юридична деонтологія”, „Юридична психологія” завдяки збагаченню теоретичними знаннями щодо сутності правових конфліктів; набуття особистістю значущого професійно-превентивного досвіду через гармонійне поєднання діалогічно-дискусійних, ситуаційних, ігрових технологій, інтеграції навчальної та позааудиторної діяльності студентів, створенню мотиваційного середовища, спрямованого на спонукання студентів до усвідомленого оволодіння превентивними вміннями), рефлексивно-аналітичний (спрямований на забезпечення формування стійких уявлень про себе, оточення, рефлексивних очікувань, обґрунтованість професійних дій), оцінювально-коригувальний (своєчасне фіксування недоліків чи помилок формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам, визначення шляхів та засобів їх усунення). Результатом упровадження моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності є особистість студента з високим рівнем сформованості зазначеної готовності, яка підготовлена до професійно-превентивної діяльності відповідно до сучасних вимог.

Реалізація розробленої моделі забезпечує послідовність і неперервність процесу формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам, який є кумулятивним: результати, отримані на попередніх етапах, трансформуються й інтегруються з метою створення підґрунтя для вирішення завдань на подальших етапах дослідження.

4. Експериментальне дослідження підтвердило ефективність розробленої моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності. На підставі порівняння отриманих результатів, їх кількісного і якісного аналізу виявлено, що реалізація розробленої моделі зумовила суттєві статистично значущі зміни в рівні сформованості кожного компонента зазначеної готовності майбутніх юристів й досліджуваного феномену в цілому, що було підтверджено за допомогою кореляційного, факторного та дисперсійного аналізу.

У процесі дослідження виявлено позитивну динаміку розвитку готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, а саме: на 22,1% зросла кількість студентів, що відповідає високому рівню; на 11,2% збільшилась кількість студентів із середнім рівнем і, відповідно, зменшилась кількість студентів з низьким рівнем – на 33,3%. За результатами аналізу проведеного дослідження констатовано статистично значущу різницю між показниками експериментальної та контрольної груп після експерименту, що свідчить про безумовну ефективність та достовірність обґрунтованої й експериментально перевіреної моделі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, а також її навчально-методичного забезпечення.

5. Розроблено навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, що представлено: оновленим змістом дисциплін психолого-педагогічного циклу („Вступ до юриспруденції”, „Історія України: державно-правовий контекст”, „Юридична деонтологія”, „Юридична психологія”); програмою авторського

навчального спецкурсу „Основи правової конфліктології” для професійної підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” спеціальності 081 „Право”, що включає лекційний матеріал та комплекс вправ, творчих завдань, тренінгів, ділових ігор, навчальних проектів, банк проблемних ситуацій з урахуванням специфіки діяльності юристів. Дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, розроблено програму діяльності дискусійного клубу „Правознавець майбутнього”.

Висновки і положення дослідження можуть бути використані для удосконалення сучасної системи юридичної освіти у ВНЗ.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів висвітлення й вирішення проблеми підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності. Перспективою подальшого дослідження є вивчення впливу різноманітних чинників на успішність формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, в їхній навчальній та позааудиторній діяльності, розробка дидактичного забезпечення процесу формування зазначеної готовності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Жданюк А.В. Конфліктологічний характер професійної діяльності юриста / А.В. Жданюк // Науковий вісник Мелітопольського державного університету. Серія: Педагогіка. – 2017. – № 1 (18). – С. 227–233.

2. Жданюк А.В. Конфліктологічна готовність як основа формування конфліктологічної компетентності юриста / А.В. Жданюк // Молодь і ринок. Дрогобич: ДДП ім. І. Франка, 2017. – № 9 (152). – С. 185–191.

3. Жданюк А.В. Модель формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності / А.В. Жданюк // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ВПЦ „Візаві”, 2017. – Вип. 2, Ч. 2. – С. 33–41.

4. Жданюк А.В. Щодо історико-філософських аспектів розвитку уявлень про конфлікт у системі правовідносин / А.В. Жданюк // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія „Педагогіка і психологія”. – 2017. – № 1 (13). – С. 14–21.

5. Жданюк А.В. Роль конфліктологічної освіти у професійному становленні майбутнього юриста / А.В. Жданюк // Нова педагогічна думка. – 2017. – № 2 (90). – С. 36–40.

6. Жданюк А.В. Щодо етапів процесу запобігання конфліктам у професійній діяльності юриста / А.В. Жданюк // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Бердянськ : БДПУ, 2017. – Вип. 2. – С. 213–219.

7. Жданюк А.В. Структура готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності / А.В. Жданюк // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 159. – С. 201–206.

8. Жданюк А.В. Медіація як технологія запобігання конфліктам у професійній діяльності юристів / А.В. Жданюк // Наукові записки. Серія „Психолого-педагогічні науки”. – 2017. – № 3.– С. 75–81.

9. Жданюк А.В. Визначення рівня сформованості мотиваційного критерію готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності: констатувальний етап експерименту / А.В. Жданюк // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія „Педагогіка і психологія”. – 2017. – № 2 (14). – С. 156–163.

Статті у закордонних виданнях

10. Жданюк А.В. Діагностика рівня сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності / А.В. Жданюк // *East European Scientific Journal*. – Warsaw, 2017. – № 10 (26), Vol. 2, P. 88. – P. 21–26.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Жданюк А.В. Види конфліктів у професійній діяльності юриста / А.В. Жданюк // Педагогіка і психологія : напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: зб. наук. праць учасників Міжнародної науково-практичної конференції (14–15 квітня 2017 р., м. Одеса). – Одеса : ГО „Південна фундація педагогіки”, 2017. – С. 138–141.

12. Жданюк А.В. Щодо інтеграції інформаційних технологій у процес професійної підготовки юристів / А.В. Жданюк // Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених (18 – 19 квітня 2017 р.) / М-во освіти і науки України; М-во культури України; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2017. – С. 51–55.

13. Жданюк А.В. Методологічні підходи до вивчення особливостей конфліктологічної юридичної діяльності / А.В. Жданюк // Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства: зб. тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 10–11 березня 2017 р.). – Харків : Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”, 2017. – С. 53–58.

14. Жданюк А.В. Причини виникнення конфліктів у професійній діяльності юриста / А.В. Жданюк // Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи: тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Дніпро, 23 березня 2017 р.). – Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. – С. 56–59.

15. Жданюк А. В. Щодо підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності / А.В. Жданюк // Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем з філософії, культурології,

психології, педагогіки та історії]. – Київ: НПУ імені Драгоманова, 2017. – Вип. 11. – С. 41–44.

16. Жданюк А.В. Щодо сукупності умінь майбутніх юристів, що необхідні для запобігання конфліктам у професійній діяльності /А.В. Жданюк // Психологія та педагогіка сучасності : проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні: зб. тез наук. праць учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25–26 серпня 2017 р.). – Львів : ГО „Львівська педагогічна спільнота”, 2017. – С. 71–75.

17. Жданюк А.В. Позааудиторні навчальні заходи у формуванні готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності /А.В. Жданюк // Наукова дискусія: питання педагогіки та психології: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 1–2 грудня 2017 р.). – Київ: ГО „Київська наукова організація педагогіки та психології”, 2017. – Ч. 2. – С. 65–69.

18. Жданюк А.В. Щодо змісту формування готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності /А.В. Жданюк // Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: зб. наук. праць учасників Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 січня 2018 р., м. Одеса). – Одеса: ГО „Південна фундація педагогіки”, 2018. – С. 79–83.

Жданюк А.В. Підготовка майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. –ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”. – Дніпро, 2018.

Дисертацію присвячено актуальній проблемі підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

У роботі визначено теоретичні засади підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, філософські, соціологічні, психологічні, педагогічні, юридичні витoki теорії конфліктів, особливості правового конфлікту, конфліктологічного характеру професійної діяльності юриста.

Визначено сутність, структуру, критерії й рівні сформованості готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Розроблено та експериментально перевірено модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, комплекс навчально-методичних матеріалів для викладачів вищої школи щодо підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Ключові слова: конфлікт, правовий конфлікт, запобігання конфліктам у професійній діяльності юриста, готовність майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, модель підготовки майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності.

Жданюк А.В. Подготовка будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – ВУЗ „Университет имени Альфреда Нобеля”. – Днепро, 2018.

В работе определены теоретические основы подготовки будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности, философские, юридические, психолого-педагогические основы теории конфликтов, особенности правового конфликта, конфликтологического характера профессиональной деятельности юриста.

Готовность будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности определена как интегративное новообразование личности, характеризующееся стойкой мотивацией и нацеленностью на бесконфликтное взаимодействие при выполнении профессиональных функций; высоким уровнем овладения теоретическими конфликтологическими знаниями и сформированностью практических умений, необходимых для предупреждения конфликтов в профессиональной деятельности.

Обоснованы структурные компоненты готовности будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности: мотивационный (значимость и необходимость приобретения конфликтологических знаний и умений правового характера); гносеологический (полнота и характер усвоения конфликтологических знаний); операционный (уровень владения совокупностью превентивных умений: диагностико-прогностические, конструктивно-проективные, интерактивные); личностный (уровень сформированности рефлексии, эмоционального интеллекта, копинг-стратегии); уровни сформированности исследуемой готовности (низкий, средний и высокий).

Разработана и экспериментально проверена модель подготовки будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности, содержащая блоки (целевой, диагностический, содержательно-организационный, рефлексивно-аналитический, оценочно-корректирующий), которая предполагает использование соответствующих технологий обучения (диалогично-дискуссионные, информационно-коммуникационные, игровые, ситуационного обучения, взаимообучения).

Разработан комплекс учебно-методических материалов для преподавателей вузов по подготовке будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: конфликт, правовой конфликт, предупреждение конфликтов в профессиональной деятельности юриста, готовность будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности, модель подготовки будущих юристов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности.

Zhdanyuk A.V. Training of future lawyers' readiness for prevention of conflicts in their professional activity. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Alfred Nobel University. – Dnipro, 2018.

The dissertation is devoted to topical problem – the formation of future lawyers' readiness to the prevention of conflicts in their professional activity.

The research work covers the following aspects: theoretical grounds of preparing future lawyers to the prevention of conflicts in their professional activity, philosophic, sociologic, psychological, legal sources of the theory of conflicts, conflict character of lawyer's professional activity.

The essence, structure, criteria and levels of formedness of future lawyer's readiness to conflict prevention in their professional activity have been defined.

The model of preparation of future lawyers to the prevention of conflicts in their professional activity as well as the package of methodological materials designed to higher school teachers and aimed at the facilitation of future lawyers' preparation to the prevention of conflicts in their professional activity have been developed and experimentally tested.

Key words": conflict, legal conflict, prevention of conflicts in lawyer's professional activity, future lawyer readiness to the prevention of conflicts in their professional activity, model of preparation of future lawyers to conflict prevention in their professional activity.

Наукове видання

ЖДАНЮК АННА ВАСИЛІВНА

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ЗАПОБІГАННЯ
КОНФЛІКТАМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 2.08.2018 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Оперативна поліграфія.
Ум.-др. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 110 пр. Зам. №

Віддруковано